

גבולות היחידה: פרק מ"א פסוקים א'-י"ד**נושא היחידה: חלומות פרעה****מספר שיעורים: 1 מתוך 3 (על פי המתווה).****כתבה: אביגיל באס****כללי:**

חלומות פרעה: שנתיים לאחר ששר המשקים ושר האופים חלמו את חלומותיהם, פרעה חולם חלום כפול:

1. הפרות רעות המראה שאוכלות את הפרות הבריאות.
 2. השיבולים השדופות שבולעות את השיבולים המלאות.
- פרעה מחפש פתרון לחלומותיו, והוא פונה לחרטומים, אך אינו מרוצה מפתרוניהם. בעצת שר המשקים, פרעה קורא ליוסף לפתור את חלומותיו. ביחידה נדגיש את האופן שבו ה' פועל ומגלגל את המאורעות כך שיוסף יעלה לגדולה ויציל את מצרים וגם את משפחתו. יחידה זו מהווה הקדמה לכך שיוסף יהיה בסוף השליט על מצרים.

פעילות פתיחה חווייתית שתאפשר קישור של היחידה לרצף¹:

המורה יערוך מעין "מהדורת חדשות"- המורה יהיה בתפקיד השדרן, ישב באופן רשמי, יחזיק "רמקול" בידו ויספר בקיצור נמרץ את הסיפור של סוף הפרשה הקודמת בצורה רשמית, ומדי פעם ייתן לתלמידים להשלים חלקים שהם יודעים, בתור חזרה ושיתוף.

למשל: שלום לכל המאזינים ובוקר טוב. היום לפני שנתיים (להפנות שאלה לתלמידים בהומור ב"דרך אגב": תזכירו לי מה קרה היום לפני שנתיים?)... (אפשרות נוספת - במהדורת החדשות אפשר "לראיין" את שר המשקים, ולסיים ב-"הגיעה אליי כעת ידיעה מרעשה, היישר מארמון פרעה!"... עליה נלמד בשיעור הקרוב).

בסוף ההצגה, יש להפנות שאלה לתלמידים: מה נגרם כתוצאה מכך שיוסף פתר את החלומות של שר האופים ושר המשקים? זאת נראה בפרשת מקץ.

לימוד הפסוקים:

פסוקים א'-ז': חלומות פרעה.

פסוק א': "מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים"- שנתיים מאז שיוסף פתר את החלומות של שר האופים ושר המשקים כפי שלמדנו בסוף הפרשה הקודמת.

מִקֵּץ - בְּסוֹף

יוסף קיווה שבעקבות פתרון חלומותיו של שר המשקים, הוא יזכיר אותו לטובה אצל פרעה ויביא לשחרורו, אך שר המשקים נהג בכפיות טובה ולא הזכיר את יוסף². אולם, הקדוש ברוך הוא לא שכח את יוסף, והוא דאג לו- אנו רואים שה' פועל ומגלגל את המאורעות "מאחורי הקלעים".

¹ בהתאם ליעדי המיומנויות בתנ"ך (5) בקיאות והתמצאות כללית: ראיית ההקשר הרחב והרצף, הבנת מקומה של הפרשייה (קישורה הנכון כחלק ממסגרת/נושא רחב).

² מראה על כפיות טובה. הביקורת על שר המשקים מלמדת את הילדים על חשיבותה של מידת הכרת הטוב.

בחלום פרעה הוא "עֶלְמֵד עַל-הַיָּאֵר". היאור הוא הנילוס, הנהר הארוך ביותר עולם, העובר לאורך מצרים ושהנו בעל חשיבות רבה למצרים, מכיוון שזהו מקור המים העיקרי במדינה מדברית צחיחה-יבשה זו. היאור הוא מקור החיים של המצרים, ולכן המצרים משתחוים לו. פרעה בעצם עומד בחלומו במקום סמלי - שהוא מקור לביטחון ולשפע עבור המצרים. כאשר היאור עולה על גדותיו, כל השדות מתמלאים מים ויש שפע וברכה בגידולים, ואם לא - אז יש רעב. לכן, אם פרעה חולם משהו על היאור, זה חייב להיות חלום שקשור לכל הממלכה שלו.

על היאר - ליד היאר

אם מתאיט ומצניין את התלמידים, ניתן להצטייר אותם כיצד כלפינו כפינו כפינו - ראו הרחבות.

כדאי להראות במפה את הנילוס ותמונות של הנילוס להמחשה - ראו במצגת הנלווית ליחידה.

פסוקים ב'-ד' - החלום הראשון:

פרעה חולם שמן היאור עולות שבע פרות שנראות טוב ושהן שמנות. הן רועות באחו - מקום הסמוך למים וגדלים בו עשב וסוף למרעה.

בריאות בשר - שמנות

ותרענה - רעו ואכלו עשב

לאחר מכן, פתאום עולות מן היאור שבע פרות אחרות שנראות רע ושהן רזות מאוד. הן עומדות ליד הפרות השמנות, על שפת היאור.

דקות בשר - רזות

לפתע, שבע הפרות "רעות המראה" אוכלות את שבע הפרות ה"בריאות". ואז פרעה מתעורר.

ראו תמונות להמחשת החלום, במצגת הנלווית ליחידה.

פסוקים ה'-ז' - החלום השני:

אחרי החלום הראשון שפרעה חלם, הוא ישן שוב וחולם חלום אחר. שבע שיבולים שצומחות בקנה אחד = בגבעול אחד (מקנה אחד עולות שבע שיבולים), והן בריאות וטובות, ואחריהן צומחות שבע שיבולים דקות ויבשות מרוח - כאלה שהתייבשו מהרוח המזרחית שעברה מעל המדבר (בקושי ניתן לטחון מהן משהו מרוב שהן יבשות). בדומה לחלום הראשון, שבע השיבולים הדקות והשדופות בולעות את שבע השיבולים הבריאות והמלאות.

ביאורי מילים:

שנית - פעם שנייה

עלות בקנה אחד - צומחות בגבעול אחד, קנה = גבעול

שְׂדוּפַת קָדִים - מִיָּבֶשׁוֹת עַל-יָדֵי רוּחַ מְזַרְחֵת חֲמָה, לְפָנֵי שְׂנֵת־מַלְאוֹ גְרָעִיגֵי הַשָּׂבָלִים.
[”רוּחַ קָדִים” = רוּחַ הַנוֹשֶׁבֶת מֵצַד מְזַרְחַ שְׂהִיא חֲמָה וַיִּבְשָׂה לְאַחַר שֶׁעָבְרָה מְעַל הַמְדָבָר]

פרעה מתעורר ומבין שכל הסיפור היה חלום.

ראו תמונות להמחשת ההבדל בין שני סוגי השיבולים, במצגת הנלווית ליחידה.

פסוקים ח'-י"ד: פרעה מנסה למצוא פתרון לחלומותיו.

פסוק ח' - פרעה נבהל מהחלומות המוזרים שחלם - "ותפעם רוחו" (פס' ח') - החלומות גרמו לפרעה סערת רוח והוציאו אותו משלוותו.

להפנות שאלה לתלמידים: מדוע חשוב לפרעה לפתור את החלומות?

כי הוא מרגיש שיש להם משמעות לעתיד, כי החלום חזר פעמיים, כי הוא מלך, ומבין שהמשמעות של חלומותיו נוגעת לכל הממלכה ולמאורעות העתידים להתרחש בה, ושאלו מדובר בחלומות פרטיים הנוגעים רק אליו³.

ותפעם רוחו - התרגש מאד ונבהל

פרעה מחפש פתרון לחלומותיו, וקורא לחרטומי מצרים ולכל החכמים במצרים בתקווה שיעזרו לו, אך אף אחד לא הצליח לפתור את החלומות. (חרטומי מצרים המלומדים היו בדרך כלל הכהנים במצרים, ונחשבו לחכמים ביותר).

הצגה: אפשר להציג עם הכיתה את המלך פרעה - לבוש גלימה, והוא מזמין חרטום (תלמיד בכיתה) שינסה לפתור את החלום, והוא לא מצליח, מזמין עוד אחד (תלמיד נוסף), וגם הוא לא מצליח, וכן הלאה.

כדאי לתת לכל תלמיד=חרטום בהצגה פתק עם פתרון אחר - למשל, פתרונות פרטיים שונים. ופרעה מתוסכל, ומרגיש שזה לא זה, כי החלום שלו הוא חלום מלכותי שקשור לכל הממלכה. פרעה עדיין לא מבין מה משמעות החלומות המשוניים שחלם (תיאור זה יעצים את הצלחתו של יוסף בפתרון החלומות, כי הוא היה היחיד שהצליח אחרי שכל השאר לא הצליחו). (אפשר להוסיף, כפי שלמדנו אצל יוסף, שחלום שאדם חולם, פעמים רבות הוא סביב מה שאותו אדם עסוק בו במשך היום, וגם המלך שעוסק בענייני הממלכה, מבין שזה חלום שקשור לענייני הממלכה).

⇐ ניתן גם לבקש מתלמיד לספר איך הוא היה מרגיש אם היה חולם חלום מוזר בעצמו ולא היה מבין מה משמעותו. זה מעורר לחץ, מדאיג או אולי מעורר סקרנות ומפתיע....

פסוקים ט'-י"ג: פתאום שר המשקים חושב על רעיון שיוכל לסייע לפרעה.

הוא נזכר ביוסף שפתר את החלום שלו, שאכן התגשם בדיוק כמו שיוסף אמר. אז הוא מזכיר לפרעה מה אירע לו וכיצד יוסף פתר את חלומו ואת חלומו של שר האופים בצורה מדויקת.

להפנות שאלה לתלמידים כדי לעורר מתח:

מה, לדעתכם, פרעה יעשה? הוא ירצה לקרוא לעבד פשוט שנמצא בבית הסוהר כדי לפתור את חלומו או שזה לא ראוי לכבודו?

³ על פי "בעל עקדת יצחק", וכן כתב "בעל צרור המור".

לעשות הצבעה כיתתית :

- מי חושב שפרעה כן יפנה ליוסף?
- מי חושב שפרעה ימשיך לנסות לפתור את חלומותיו בדרך אחרת?

← לבקש מתלמיד להקריא בקול בצורה ברורה את פסוק י"ד, ואז נגלה יחד מה פרעה עשה בסוף :

"וַיִּשְׁלַח פְּרֹעֶה וַיִּקְרָא אֶת-יוֹסֵף"

אז אנחנו רואים שפרעה כן שולח שליח לקרוא ליוסף מבית הסוהר! פרעה ושריו מבינים שרק איש חכם ונבון יוכל לפתור את החלומות המשונים, וכשלא נמצא אדם כזה בין יועציו וחכמיו של פרעה, היו צריכים להוציא את יוסף מבית הסוהר.

להפנות שאלה לתלמידים :

כיצד ראוי לבוא לפני מלך? להתייחס למושג "כבוד המלכות".
אם היו מזמינים אתכם פתאום לפגישה עם ראש הממשלה, האם הייתם הולכים בבגדים שאתם לובשים עכשיו?
איך אתם מתכוננים לשבת המלכה או למשל לחתונה?
לדבר על אופן הכנה ראוי למפגש מכובד, ואז לראות בפסוק איך יוסף מתכוון לפגישה עם פרעה :
"וַיִּגְלַח וַיַּחְלֹף שְׂמֹלֹתָיו, וַיָּבֵא אֶל-פְּרֹעֶה"

וַיְרִיצֵהוּ מִן-הַבּוֹר- הַבְּיָאוּהוּ בְּמְרוֹצָה, בְּמַהֲרָיוֹת. (בור- כינוי לבית הסוהר)

וַיִּגְלַח- הַסֵּתֶפֶר.

וַיַּחְלֹף שְׂמֹלֹתָיו- יוֹסֵף הִחְלִיף אֶת בְּגָדָיו, לְבֵשׁ בְּגָדִים רְאוּיִים לְהוֹפְעָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ.

מסרים והפנמה :

1. **השגחת ה', הובלתו את המאורעות ועזרתו לבני אדם:** ה' משגיח על עולמו ומוביל את המאורעות כרצונו- רואים איך ה' מכוון את הכול (בפרק הקודם, יוסף פתר את החלומות של שר המשקים ושל שר האופים. דבר זה הביא את שר המשקים לספר על כך לפרעה, ולהמליץ לשאול את יוסף. מתוך כך יוצא יוסף מהבור, והופך משנה למלך). ביחידה רואים גם את אהבת ה' ליוסף ואת דאגתו להוציאו מצרה ולהעלותו לגדולה.

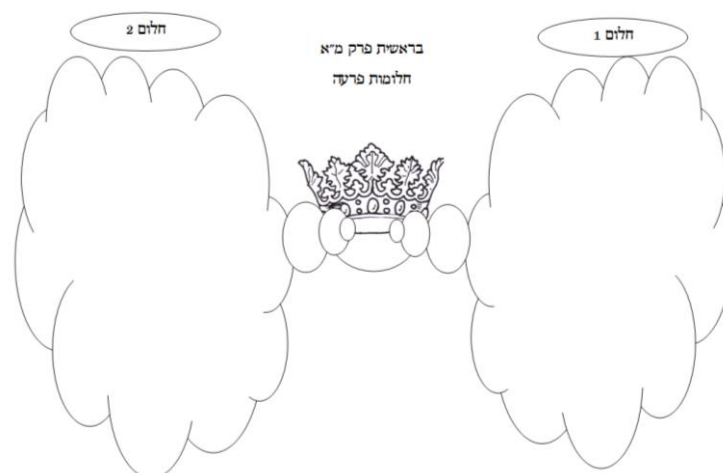
2. **חשיבות הכרת הטוב- על רקע הבנת כפיות הטובה של שר המשקים** (הוא שכח את יוסף שנתיים, הוא מזלזל ביוסף ומוריד מערכו : "נער, עברי, עבד" (פסי י"ב ורש"י שם)).

סיכום

נסכם את שני החלומות שפרעה חלם, והתלמידים יציירו במחברת את חלומות פרעה (זה מהווה גם שלב מקדים להבנת פתרונם ביחידה הבאה).
ניתן להכין מראש דף בו יציירו התלמידים בצורה מסודרת :

יצירה: ניתן להכין יצירה אישית או כיתתית (בתור קישוט כיתה ללוח תורה), שבה מעצבים את החלומות מחומרים שונים. זה יכול לאפשר עבודה קבוצתית ועבודה על מיומנויות של תכנון משותף, שיתוף פעולה והתחשבות בין התלמידים⁴. אפשר לעשות טבלה שמשווה בין החלומות, כדי לראות מה חוזר בשני החלומות, כהכנה לפתרון החלומות. יש להדגיש שהמספר שבע חוזר כ"מילה מנחה". למשל:

חלום 2	חלום 1
7 שיבולים טובות	7 פרות טובות ושמנות
7 שיבולים דקות ויבשות	7 פרות רזות

נתייחס לכך שעדיין לא מובן פשר החלומות, ואת זה נלמד ביחידה הבאה.

הרחבות:

נהר הנילוס: נהר הנילוס הוא אחד משני הנהרות הארוכים ביותר בעולם. הנילוס מכונה "יאור". אורכו של הנילוס הוא 6,655 קילומטר, ושטח אגן הניקוז שלו הוא 3,490,000 קילומטר רבוע. לנילוס יש שני מקורות עיקריים: הנילוס הלבן המתחיל באפריקה המשוונית, והנילוס הכחול המתחיל באתיופיה. הנהר הארוך מהווה עורק חיים למצרים, סודן ודרום סודן. וזהו מקור המים העיקרי במדינות מדבריות צחיחות אלו.

אפשר לצייר או להראות תמונות של הנילוס (יש במצגת הנלווית לשיעור) עם כל האזור הירוק והפורה לידו. ניתן גם לצייר את כל התעלות של הנילוס על הלוח, כדי להמחיש כיצד הנילוס היה חשוב לכל מצרי.

⁴ מאפשר ביטוי אישי יצירתי בהתאם ליעדי המיומנויות בתנ"ך (10).